

«شهروند» در آستانه بهانه روز جهانی سلامت جایگاه ایران در این عرصه را بررسی می‌کند

ایران، پرچمدار اجرای طرح‌های حوزه بهداشت و درمان در جهان

شهروند: روز ۷ آوریل در جهان به نام روز سلامت نامگذاری شده است. روزی که فرصتی است تا توجه دنیا و مردم آن، به مسائل روز بهداشت جهانی جلب شود. امسال این روز به نام «شروعی سالم، آینده‌ای امیدبخش» نامگذاری شده که سمیه اصلی آن به سمت تلاش برای حفظ سلامت و بهداشت زنان و مادران باردار است. با این وجود تلاش‌های ایران در اجرای برنامه‌های سازمان بهداشت جهانی باعث شده تا جایگاه کشورمان در این عرصه به پیشرفت غیرقابل باور دست پیدا کند. موضوعی که «شهروند» به بررسی ابعاد مختلف آن در گفت و گو با متولیان پرداخته است.

در تاریخ ۷ آوریل ۱۹۴۸، در شهر نیویورک، سازمان بهداشت جهانی نخستین اساننامه کنفرانس بین‌المللی بهداشت را تدوین کرد. سپس در ماه ژوئن همان سال، مجمع عمومی اولیه سازمان بهداشت جهانی با حضور نمایندگانی از بیش از ۶۱ کشور جهان در شهر ژنو تشکیل شد. خروجی این مجمع نامگذاری روز ۷ آوریل به عنوان روز بهداشت بود. روزی که برای اولین بار در سال ۱۹۵۰ گرامی داشته شد. روزی که هدف آن افزایش آگاهی در خصوص مسائل بهداشت جهانی و تشویق مردم به داشتن زندگی سالم‌تر است.

در همین راستا سازمان جهانی بهداشت اعلام کرده که حداقل ۱۴۰، سلامت را به عنوان یک حق بشری در قانون اساسی خود به رسمیت می‌شناسند. بااین حال کشورها قوانینی مبنی بر اینکه جمعیت آن‌ها از حق دسترسی به خدمات بهداشتی برخوردار هستند تصویب و اجرانمی‌کنند بطوریکه بر اساس گزارش‌های منتشر شده حداقل ۵۰۴ میلیارد نفر در سال ۲۰۲۱ تحت پوشش خدمات بهداشتی ضروری قرار نگرفته بودند.

در ادامه این مسیر، امسال روز جهانی سلامت ۲۰۲۵ «شروعی سالم، آینده‌ای امیدبخش» نام‌گذاری شده است. موضوعی که بر بهبود سلامت مادران و نوزادان تمرکز دارد. این کمپین یک‌ساله از دولت‌ها و جامعه بهداشت می‌خواهد تلاش‌های خود را برای پایان دادن به مرگ‌های قابل پیشگیری مادران و نوزادان افزایش و به سلامت و رفاه درازمدت زنان اولویت دهند.

این درحالی است که ایران، به اذعان سازمان بهداشت جهانی، یکی از کشورهای پیششار در عرصه اجرای برنامه‌های پزشکی و حوزه سلامت است. بخصوص در حوزه سلامت مادر و نوزاد، سیستم بهداشت و درمان کشور در دهه‌های گذشته با درک اهمیت این موضوع، تلاش‌های چشمگیری در جهت ارتقای شاخص‌های سلامت در این حوزه انجام داده است.

دستاوردهای چهار دهه تلاش

فرشید رضایی، سرپرست آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به مناسبت روز جهانی بهداشت و شعار امسال می‌گوید: در این راستا یکی از مهم‌ترین اقدامات ایران، توسعه گسترده شبکه بهداشتی درمانی در سراسر کشور، به ویژه در مناطق روستایی و محروم بوده است. ایجاد خانه‌های

در پیام عبدالکریم حسین‌زاده معاون توسعه روستایی و مناطق محروم رئیس‌جمهور به مناسبت «روز جهانی بهداشت» آمده است: سلامت، نه صرفاً یک حق فردی، بلکه پایه و اساس توسعه پایدار و رفاه اجتماعی در دنیای امروز است. امروز در روز جهانی بهداشت، ما به اهمیت

بهداشت، مراکز بهداشتی، درمانی، شهری و روستایی، بیمارستان‌های مجهز، دسترسی عموم مردم به ویژه مادران و نوزادان به خدمات بهداشتی اولیه و تخصصی به‌طور چشمگیری افزایش یافته است به طوری که این تلاش‌ها که مبتنی بر توسعه شبکه بهداشتی درمانی کشور، آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی متخصص و اجرای برنامه‌های جامع سلامت بوده، دستاوردهای قابل توجهی را به همراه داشته است.

وی می‌افزاید: حضور به‌وزران آموزش دیده در دورافتاده‌ترین نقاط کشور، توانسته نقشی کلیدی را در ارائه خدمات پیشگیرانه و مراقبتی به هموطنان این بخش‌ها و بخصوص مادران باردار و نوزادان ایفا کند. وی ادامه داد: همچنین برنامه‌های مدونی همچون مراقبت‌های دوران بارداری، شامل معاینات منظم، آموزش‌های بهداشتی، مکمل‌یاری مانند مصرف آهن و اسید فولیک و شناسایی و مدیریت زودهنگام عوارض بارداری، به‌طور گسترده در سراسر کشور اجرایی شود. رضایی خاطرنشان می‌کند: بازه زمانی ۱۰۰۰ روز طلایی اول زندگی، شامل ۹ ماه دوران بارداری و ۲۴ ماه اول زندگی پس از تولد است. در این مدت، مغز و سایر اعضای بدن کودک با سرعت بی‌نظیری رشد و تکامل می‌یابد. تغذیه مناسب، مراقبت‌های بهداشتی، تحریکات حسی و عاطفی و محیط امن و پرمحبت در این دوران، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری ساختار مغز، تقویت سیستم ایمنی و ایجاد بنیان‌های سلامت جسمی و روانی قوی برای کودک دارند. عدم توجه کافی به نیازهای مادر و کودک در این دوران طلایی می‌تواند عواقب جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد.

مدیر دفتر آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت بیان کرد: در ایران موضوع کیفیت زندگی مادر و نوزاد مطرح است، در حال حاضر مادر و نوزاد در حین زایمان نمی‌میزند و آنچه که در دنیا دغدغه است در ایران دغدغه نیست و آمارها و شاخص‌ها در سطح قابل‌قبولی است و در حال حاضر مسأله این است که مادر و نوزاد کیفیت زندگی خوبی داشته باشد.

تلاش دولت برای بهبود وضعیت خدمات بهداشتی

بهداشت و سلامت در تمام نقاط کشور به ویژه روستاها و مناطق محروم، توجه ویژه‌ای داریم.

در سال‌های اخیر با تلاش‌های مستمر و همکاری شبکه‌های داوطلب مردمی، دانشگاه‌ها و نهادهای بین‌المللی، توانسته‌ایم بهبود قابل توجهی در نظام بهداشتی مناطق کم‌برخوردار ایجاد کنیم. اما هنوز چالش‌های زیادی در مناطق محروم وجود دارد که نیازمند توجه و اقدام فوری است. بهداشت و درمان

در استان‌های کم‌برخوردار به ویژه مرزنشین در اولویت قرار بگیرد تا همه افراد، بدون توجه به محل زندگی‌شان به خدمات بهداشتی و سلامت محور، دسترسی داشته باشند.

رئیس‌زاده:

در سال‌های ابتدایی انقلاب یعنی سال ۵۶-۵۷، آمار فوتی‌های پزشکی و بخصوص فوت کودکان در زمان بارداری و زایمان

در ایران چیزی بین ۲۵۰ تا ۲۶۰ هزار نفر بود که باعث شده بود تا ایران از این حیث در قعر لیست کشورهای جهان باشد ولی در حال حاضر به مدد اقدامات بی‌نظیر صورت گرفته در ۴ دهه انقلاب اسلامی، ما به یکی از کشورهای پیشرو در مورد کاهش مرگ و میر مادران تبدیل شده‌ایم که آمار فوتی‌های آن به حدود ۲۲ نفر در ۱۰۰ هزار فوتی کنونی رسیده است. گرچه این رقم نیز چندان مورد رضایت ما نیست و باید تلاش کنیم تا این آمار باز هم کاهش پیدا کند.

وی در ادامه با بیان اینکه در طول ۴۰ سال گذشته آمار پزشکان و متخصصان زن جامعه پزشکی ۳۰ برابر افزایش داشته است می‌گوید: یکی از شاخصه‌های پیشرفت کشور ما در حوزه سلامت آمار پزشکان و کادر درمانی آن است. در مورد همین بحث زنان و زایمان در حال حاضر آمار متخصصان زنان و زایمان کشور، از حدود ۸۰۰ نفر در پیش از انقلاب به ۶ تا ۷ هزار متخصص رسیده است که این امر با توجه به فرهنگ و عرف ما باعث شده تا بانوان کشورمان با خیال راحت‌تر به این پزشکان مراجعه کنند و در عین حال سلامت آن‌ها نیز تضمین شود.

وی در دسترس بودن خدمات تخصصی را از مهمترین ابزارهای مورد نیاز برای یک رویه درمانی مناسب دانسته و می‌گوید: در واقع ایران تلاش کرده تا با اجرای طرح‌ها و برنامه‌های تدوین شده توسط سازمان بهداشت جهانی، گام‌های مؤثری را برای ارتقای جایگاه خود در حوزه سلامت اختصاص دهد. به عنوان نمونه، وجود مراکز درمانی مجهز در اقصی نقاط کشور به همراه خوشبختانه در ایران، باعث شده تا دیگر کمتر کسی از نعمت دسترسی به امکانات پزشکی بی‌بهره باشد.

به عنوان مثال در همین زمینه زایمان‌ها، در حال حاضر بالای ۹۵ درصد زایمان‌ها توسط کادر تخصصی زنان و زایمان انجام می‌شود و این عوامل باعث شده تا آمار مرگ و میر مادران به نحو محسوسی کاهش پیدا کند.»

وی با اشاره به اینکه بیش از ۴۲ درصد متخصصان مادر پنج کلانشهر ساکن هستند و توزیع نا عادلانه در مناطق مختلف نیازمند توجه و سیاست‌گذاری است، تصریح کرد: ضرورت دارد صندوق امنیت برای متخصصان زنان و زایمان ایجاد شود تا دغدغه‌ای بابت مسائل قانونی، بیمه‌ای و ... نباشد و وزارت بهداشت در این زمینه تلاش کند.

رئیس‌زاده با بیان اینکه در کشورهای آفریقایی به دنبال پیشگیری از تولد کودکان معول هستند تا امید آن‌ها نا امید نشود، می‌گوید:

در بسیاری از کشورهایی که فقیر هستند و دسترسی به خدمات بهداشتی برای همه عادلانه نیست برخی از کشورهای آفریقایی و آسیایی مشاهده می‌شود که مادران حین زایمان جان خود را از دست داده و نوزادی آسیب دیده به دنیا می‌آورند. این در حالی است که در حال حاضر مادران و نوزادان در ایران بر اثر زایمان نمی‌میزند بلکه در تصادفات جان خود را از دست خواهند داد یا مادران و کودکان ما بر اثر طلاق و فقر آسیب می‌بینند.

وی ادامه می‌دهد: دلیل این امر نیز همان پیشرو بودن کشور ما در اجرای برنامه‌های گسترده بهداشتی و خدماتی نقاط کشور است.

وی با ذکر اینکه اولویت موضوعات مؤثر در حوزه کیفیت زندگی و سلامت شهروندان بسته به هر منطقه متفاوت است می‌گوید: واقعیت این است که منطقه به منطقه مشکلات و چالش‌های یک فرد متفاوت است و دانشگاه‌های علوم پزشکی هر استان وظیفه دارد که جمعیت تحت پوشش خودش را بشناسد چرا که هموطنان غرب و شرق کشور از منظر بهداشت و سلامت با هم متفاوت هستند و نیازهای مختلفی دارند و به همان نسبت نباید یک نسخه ملی برای همه پیچید.

رئیس سازمان نظام پزشکی کشور تصریح می‌کند: بر همین اساس مسئولین سلامت استان هادکنار سایر مسئولین اقتصادی و امنیتی باید به رفع مشکلات و موانع بپردازند تا کیفیت زندگی هموطنان و به ویژه مادران در آن منطقه ارتقا پیدا کند. مثلاً وقتی مادری در جوانی خوب ورزش و تغذیه نکند در آینده ممکن است با جوانی روبه‌رو شویم که توانایی آن را ندارد که از پس یک زندگی منسجم برآید. در حقیقت سنگ بنای زندگی انسان در همان دوران کودکی گذاشته می‌شود. برای همین تأمین نیازهای وی در حوزه سلامت بی‌نهایت اهمیت دارد.

این کارشناس حوزه سلامت می‌گوید: همچنین پژوهش‌ها و ساخت تجهیزات پزشکی و طبی در ایران به حدی رشد کرده است که باعث شده تا بسیاری از شاخه‌های علمی طب و پزشکی در ایران به رشد اعلاى خود برسد و در بسیاری از شاخه‌ها کشورمان به مبدایی برای انجام عمل‌های جراحی فوق پیشرفته در جهان بدل شود بطوریکه اگر برنامه‌ریزی منسجمی در این زمینه صورت گیرد، ایران می‌تواند به یکی از قطب‌های گردشگری جهان بدل شود. رئیس‌زاده در پایان می‌گوید: تمام این موارد باعث شده تا کشورمان در زمینه بهداشت و درمان طی سال‌های اخیر جهش بلندی را تجربه کند بطوریکه از رتبه ۶۱ جهان در سال ۱۴۰۱ به رتبه ۳۱ جهان برسد که در صورت ادامه رویه کنونی کشورمان می‌تواند به زودی به یکی از قطب‌ها و الگوهای برتر حوزه بهداشت و درمان در جهان بدل شود.

پزشکی ایران در قله افتخار

رضالاری پور، معاون فنی و نظارت و سخت‌نگوی سازمان نظام پزشکی ضمن اشاره به اینکه اوایل انقلاب از پزشکان هندی، بنگلادشی و سایر کشورها استفاده می‌کردیم این نیاز در کشور احساس شد که توزیع متوازن پزشک را در کشور داشته باشیم و برای افزایش درصد پزشکان داخلی نسبت به توسعه دانشگاه‌ها ورشته‌های پزشکی اقدام کنیم، گفت: از این رو در سال ۱۳۶۴ در مجلس شورای اسلامی دانشگاه‌های علوم پزشکی تأسیس شدند و به عبارتی دانشکده‌های پزشکی از وزارت علوم جدا شدند و زیر مجموعه وزارت بهداشت قرار گرفتند. وی با بیان اینکه ادغام سیستم بهداشت و درمان با آموزش پزشکی اقدام منحصر به فردی بود و در کمتر جایی از دنیا صورت گرفته است، ادامه داد: پذیرش دانشجویان در دانشگاه‌های علوم پزشکی و ادامه تحصیلشان در این بیمارستان‌های آموزشی یک مدل نوین در زمینه آموزش پزشکی را به جهان عرضه کردیم. همچنین تعداد اساتید و اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های علوم پزشکی طی این سال‌ها چندان برابر شد و تعداد زنان عضو هیئت علمی بیش از چندین برابر افزایش یافته است و جمع‌کنیری از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی را زنان تشکیل می‌دهند. سخت‌نگوی سازمان نظام پزشکی کشور ضمن بیان اینکه تمایل به تحصیل در رشته‌های پزشکی در بین داوطلبان کنکور نیز بسیار افزایش پیدا کرد به نحوی که تعداد زیادی که داوطلبان کنکور به تحصیل در این رشته علاقه‌مندند که بیشترشان از بین دختران هستند، افزود: اوایل انقلاب حدود ۹ دانشگاه علوم پزشکی داشتیم که در حال حاضر مجموع دانشگاه‌های علوم پزشکی ما از عدد ۶۰ نیز فراتر رفته است. لاری پور با اشاره به ارتقای آموزش پزشکی ایران در عرصه جهانی بیان کرد: فدراسیون جهانی آموزش پزشکی به آموزش پزشکی ایران اعتبار بخشی رسمی داشته است و در حال حاضر بسیاری از همکاران ما سفیران علمی جمهوری اسلامی ایران در سایر کشورها هستند و پزشکی ایران در سطح منطقه و جهانی بسیار خوشنام است.

میزان پیوندهایی که در کشور ما انجام می‌شود با نرخ پیشرفته‌ترین کشورهای دنیا برابر است. معاون فنی و نظارت سازمان نظام پزشکی کشور ضمن اشاره به اینکه دستیابی به این پیشرفت‌ها به سادگی نبوده و به مدد توانمندی اعضای هیأت علمی و ایجاد زیر ساخت‌های لازم و با وجود همه نقص‌ها کمبودها صورت گرفته است توضیح داد: بسیاری از اعمال جراحی نظیر جراحی قلب، جراحی قلب کودکان، پیوند کبد، پیوند کلیه و... در داخل کشور انجام می‌شود و میزان پیوندهایی که در کشور ما انجام می‌شود با نرخ پیشرفته‌ترین کشورهای دنیا برابر است این در حالیکه در سال‌های نه‌چندان دور بسیاری از بیماران مجبور بودند برای انجام این اقدام‌های درمانی با هزینه‌های گزاف ارزی به خارج از کشور بروند.